

Dosarul nr. 3ra-362/23
2-21125935-01-3ra-29032023

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani (O. Melniciuc)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (Gh. Mîra, A. Bostan, G. Dașchevici)

DECIZIE

17 aprilie 2024

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată, în componența:

Președinte, judecător
judecători

Stela Procopciuc
Diana Stănilă
Mariana Ursachi
Oxana Parfeni
Ion Malanciuc

examinând recursul declarat de către Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Scifos,

în cauza de contencios administrativ, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Valeria Timotin împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil,

împotriva deciziei din 22 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a respins apelul declarat de Valeria Timotin și s-a menținut hotărârea din 27 aprilie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani,

c o n s t a t ă :

La 23 august 2021, Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Scifos, a depus cerere de chemare în judecată în procedura contenciosului administrativ împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil.

În motivarea acțiunii, reclamanta a indicat că a atins vârsta de pensionare standard de 57 ani la 27 august 2010. Concomitent, stagiul de cotizare total realizat efectiv până la atingerea stagiului de pensionare constituie 37,5 ani, inclusiv, 28,8 ani înainte de 01 ianuarie 1999; 11,7 ani după 01 ianuarie 1999.

Conform deciziei Casei Teritoriale de Asigurări Sociale sect. Centru nr. 147 din 08 noiembrie 2010 privind acordarea pensiei, a fost stabilit cuantumul de 2 229,30 de lei, un cuantum foarte mic, având în vedere stagiul de cotizare și cuantumul cotizațiilor realizate efectiv.

Menționează că, datorită faptului că calcularea cuantumului pensiei implică cunoștințe speciale, iar angajarea unui expert licențiat corespunzător care ar putea verifica corectitudinea calculelor care au stat la baza stabilirii cuantumului la pensie presupune cheltuieli enorme pentru ea (la caz 25 200 de lei), abia în vara anului 2020 a reușit să facă economiile necesare pentru angajarea unui expert judiciar în vederea efectuării unui raport de expertiză extrajudiciară care să ofere răspunsul la întrebarea care este cuantumului pensiei pentru limita de vârstă care urma a-i fi stabilit la data îndeplinirii condițiilor de pensionare.

Astfel, a fost întocmit Raportul de expertiză nr. 10/20 din 21 decembrie 2020 de către Biroul Individual de Expertiză Judiciară Ghimp Ina, iar concluzia din raport este că cuantumului pentru limita de vârstă care urma a fi stabilit, dnei Valeria Timotin, la data îndeplinirii condițiilor de pensioare, constituie 2 807,40 lei.

Indică că, prin scrisoarea nr. T-434/21 din 19 martie 2021, Casa Națională de Asigurări Sociale a prezentat modalitatea de calcularea a cuantumului pensiei pentru limita de vârstă stabilit prin decizia nr. 147 din 08 noiembrie 2010.

Din analiza detaliată a Raportului de expertiză menționat în coraport cu calculul prezentat de CNAS se atestă o diferență esențială la salariu mediu mediul lunar pe țară (Sm), determinat pentru fiecare categorie de beneficiari, pentru anul anterior anului de pensionare și anume, CNAS a aplicat în calitate de salariu mediu mediul lunar pe țara (Sm), determinat pentru fiecare categorie de beneficiari, pentru anul anterior anului de pensionare – suma de 2 747,60 de lei, iar Biroul Individual de Expertiză Judiciară Ghimp Ina la efectuarea calculelor a aplicat salariu mediu mediul lunar pe țara (Sm), determinat pentru fiecare categorie de beneficiari, pentru anul anterior anului de pensionare – suma de 4 051,30 de lei.

Relevă că, din înscrierile din carnetul de muncă și certificatul de salariu se atestă cu certitudine că Valeria Timotin în perioada anului 2009 (an anterior anului de pensionare) a fost angajată a ÎS Aeroportul Internațional Chișinău, care desfășoară conform statutului și nomenclatorului activității anexe și auxiliare de transport.

Indică că, accesarea simplă a Băncii de date statistice, ca date deschise pe pagina web a Biroului Național de Statistică, atestă cu certitudine că salariu mediu lunar pe țară (Sm), determinat pentru fiecare categorie de beneficiari, pentru anul anterior anului de pensionare, ca parte componentă a calculului cuantumului pensiei, constituie suma de 4 051,30 de lei și nici într-un caz suma de 2 747,60 de lei folosită de CTAS sect. Centru la momentul stabilirii cuantumului pensiei.

Sușține că, în asemenea circumstanțe se distinge cu certitudine, că calculul cuantumului pensiei la momentul pensionării a fost greșit efectuat, anume din eroare tehnică/umană la calificarea activităților economice și sectoare în care a activat Valeria Timotin, o perioadă mult mai îndelungată decât un an până la pensionare.

Comunică că, a solicitat ca în decurs de 30 zile, să fie emis actul administrativ individual favorabil și să fie săvârșit actul real favorabil anume prin emiterea unei deciziei prin care să fie dispusă recalcularea cuantumului pensiei prin mărirea acesteia de la suma de 2 229,30 de lei la suma de 2 807,40 lei la situația 27 august 2010, inclusiv achitarea diferenței pensiei recalculate în raport cu pensia primită pentru perioada anterioară începând cu data de 27 august 2010.

Notează că, prin scrisoarea nr. T-1019/21 din 17 iunie 2021, CNAS a refuzat în recalcularea/reexaminarea pensiei cu trimitere la prevederile Hotărârii Guvernului nr.

864 din 29.12.1992, nr. 77 din 15.02.1994, nr. 843 din 10.09.1999, nr. 328 din 19.03.2008 și scrisoarea nr. 01-400 din 19 martie 2010 a Ministerului muncii, protecției sociale și familiei, care se referă în principiu la salariu mediu lunar al unui angajat din economia națională pentru anul 2009, utilizat pentru determinarea coeficientului individual al pensionarului.

Consideră că, funcționarii CNAS au examinat superficial petiția înaintată, or petiția se referă la aplicarea eronată a salariului mediu lunar pe țară (Sm), determinat pentru fiecare categorie de beneficiari, pentru anul anterior anului de pensionare, și nici într-un caz la salariu mediu pe țară ca indicator ce se aplică la determinarea/stabilirea coeficientului individual al pensionarului - K.

Menționează că, la stabilirea cuantumului pensiei pentru limită de vârstă, noțiunea de salariu mediu (lunar) pe țară se utilizează de două ori și conține două semnificații diferite (anexa nr. 4 la Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, în vigoare la momentul atingerii vârstei de pensionare și anume versiune în vigoare din 10 august 2010, în baza modificărilor prin Lege nr.187 din 15.07.2010, MO 141-144/10.08.10), anume ca indicator separat Sm - salariul mediu lunar pe țară, determinat pentru fiecare categorie de beneficiari, pentru anul anterior anului de pensionare, și ca indicator și anume salariu mediu pe țară ce se aplică la determinarea/stabilirea coeficientului individual al pensionarului – K.

Afirmă că, atât Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, cât și Hotărârea Guvernului nr. 328 din 19.03.2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat tratează diferit noțiunea de salariului mediu lunar pe țară (Sm), determinat pentru fiecare categorie de beneficiari, pentru anul anterior anului de pensionare și salariul mediu pe țară ca indicator ce se aplică la determinarea/stabilirea coeficientului individual al pensionarului K, în sensul în care legiuitorul a insistat că sunt noțiuni diferite.

Indică referitor la Hotărârea Guvernului nr. 864 din 29.12.1992 cu privire la perfecționarea modului de recalculare a pensiilor, menționată în răspuns, că prevederile acesteia introduc modificări la Hotărârea Guvernului nr. 427 din 23.06.1992 cu privire la modul de recalculare a salariului mediu lunar, luat pentru calcularea pensiilor și stabilirea unor noi mărimi ale pensiilor cetățenilor, și ține de fapt în special de coeficientul K. Iar punctul citat de colaboratorii CNAS în răspuns, datele statistice privind salariile medii pe țară pentru fiecare lună a anului, vizează, în special, mărirea salariilor medii lunare pe țară necesare pentru calcularea coeficientului – K, coeficientul – Sm ca salariului mediu lunar pe țară, determinat pentru fiecare categorie de beneficiari, pentru anul anterior anului de pensionare, sunt coeficienți diferiți și noțiuni tratate diferit de legiuitor.

Menționează că, în esență nu poate fi aplicată o oricare hotărâre de Guvern în condițiile în care aceasta a fost aprobată în anul 1993 în defavoarea Legii aprobate în anul 1998 cu modificările din 2010, or acest fapt este contrar principiului supremației juridice a legii organice în coraport cu Hotărârea Guvernului.

Atestă că, prin cererea prealabilă a solicitat anularea deciziei de refuz în recalcularea/reexaminarea dreptului la pensie, decizie expusă prin scrisoarea nr. T-1019/21 din 17 iunie 2021, emiterea actului administrativ favorabil și săvârșirea actului real favorabil anume prin emiterea unei decizii prin care să fie dispusă recalcularea

cuantumului pensiei prin mărirea acesteia de la suma de 2 229,30 lei la suma de 2 807,40 lei la situația 27 august 2010, cu achitarea diferenței pensiei recalculate în raport cu pensia primită pentru perioada anterioară începând cu data de 27 august 2010.

Notează că, la 30 iulie 2021 CNAS a expediat scrisoarea nr. T-1369/21 din 29 iulie 2021 ca răspuns la cererea prealabilă, prin care a menținut decizia de refuz în recalcularea/reexaminarea dreptului la pensie.

Consideră că, CNAS nu a luat în considerare toate faptele relevante speței la examinarea cererii prelabile, din care considerente cere și anularea deciziei de refuz în satisfacerea cererii prelabile.

Reclamanta Valeria Timotin a solicitat anularea deciziei de refuz, expusă în scrisoarea nr. T-1019/21 din 17 iunie 2021; anularea deciziei de refuz, expusă în scrisoarea nr. T-1369/21 din 29 iulie 2021 și obligarea emiterii actului administrativ privind recalcularea cuantumului pensiei prin mărirea acesteia de la suma de 2 229,30 de lei la 2 807,40 lei la situația din 27 august 2010, cu achitarea diferenței pensiei recalculate în raport cu pensia primită pentru perioada anterioară începând cu data de 27 august 2010.

Prin hotărârea din 27 aprilie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, s-a respins acțiunea depusă de Valeria Timotin, ca neîntemeiată (f.d. 89, 96-104).

Nefiind de acord cu hotărârea instanței de fond, la 06 mai 2022, Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Sclifos, a depus apel împotriva hotărârii din 27 aprilie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani (f.d. 94-95), iar, la 01 august 2022, Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Sclifos, a prezentat Curții de Apel Chișinău, prin intermediul poștei electronice, motivarea apelului (f.d. 111-120).

Prin decizia din 22 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău s-a respins ca neîntemeiată cererea de apel declarată de Valeria Timotin prin intermediul avocatului Gheorghe Sclifos și s-a menținut hotărârea din 27 aprilie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani (f.d. 156, 157-161).

La 01 decembrie 2022, Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Sclifos, a depus la Curtea de Apel Chișinău, prin intermediul poștei electronice, recurs nemotivat împotriva deciziei din 22 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, iar la 06 aprilie 2023 a prezentat în mod electronic Curții Supreme de Justiție motivarea recursului, prin care a solicitat admiterea acestuia, casarea integrală a deciziei recurate și a hotărârii din 27 aprilie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, cu emiterea unei decizii noi, prin care să fie admisă acțiunea (f.d. 103, 104, 168, 169-180).

În motivarea recursului a invocat că temeiurile de drept constituie prevederile art. 432 alin. (1), (2) lit. c) și alin. (4) din Codul de procedură civilă, având în vedere că la examinarea în procedura de recurs secțiunea II a cauzelor în contencios administrativ se aplică direct prevederile Codului de procedură civilă, inclusiv cu referire la temeiurile de declarare a recursului.

A menționat că, instanța de apel menținând soluția primei instanțe, nu a verificat efectiv legalitatea și temeinicia cerințelor apelantului Valeria Timotin, limitându-se la preluarea formală a concluziilor instanței de fond, a respins apelul acesteia, ignorând circumstanțele de fapt și de drept ale cauzei, care sunt evidente, lăsând fără nici o apreciere argumentele invocate și probele administrate în susținerea acțiunii.

Faptul preluării formale a concluziilor instanței de fond de către instanța de apel, indică la examinarea superficială a cauzei, deoarece prezintă relevanță și folosirea criteriilor pentru determinarea corectă a naturii juridice a litigiului dat, rezultând din specificul acestui și care presupune în sine lămurirea completă și pe bază de dovezi certe, pertinente și concludente a situației de fapt și de drept. Or, Curtea Europeană a Drepturilor Omului în practica sa constantă subliniază rolul pe care motivarea unei hotărâri îl are pentru respectarea art. 6 § 1 CEDO și arată că dreptul la un proces echitabil nu poate fi considerat efectiv decât dacă susținerile părților sunt examinate de către instanță, aceasta având obligația de a proceda la un examen efectiv al mijloacelor, argumentelor și elementelor de a proba sau cel puțin de a le aprecia.

Prin urmare, se conchide că examinarea cauzei în ordine de apel a avut loc în mod incomplet, evaziv, de fapt fără a soluționa fondul cauzei preluând doar argumentele instanței de fond, iar în consecință soluția instanței de apel, nu întrunește condițiile unui proces echitabil în sensul art. 6 CEDO.

Remarcă recurenta că la examinarea cauzei au fost ignorate normele procedurale: art. 195, 219 alin. (1), (3) din Codul administrativ, art. 239, 240 alin. (1) din Codul de procedură civilă, și anume prevederile legale enunțate impun în mod expres, obligația instanței să verifice circumstanțele și raporturile juridice invocate, fiind obligată să verifice legalitatea actului administrativ în întregul lui și să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate de către reclamant.

Menționează că Legea nr. 156-XIV din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, cât și Hotărârea de Guvern nr. 328 din 19.03.2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat tratează diferit noțiunea de Salariul Mediu mediul lunar pe țară (Sm), determinat pentru fiecare categorie de beneficiari, pentru anul anterior anului de pensionare și salariu mediu pe țară ca indicator ce se aplică la determinarea/stabilirea coeficientului individual al pensionarului – K în sensul în care legiuitorul a insistat că sunt noțiuni diferite cu aplicabilitate diferită. Astfel, concluzia instanței de fond precum că, legiuitorul și pe cale de consecință legislația Republicii Moldova nu diferențiază coeficienții „Sm” și „K” sunt bazate pe interpretarea eronată a legislației. Aceleași diferențe majore între coeficienții „Sm” și „K” sunt stabilite și de Casa Națională de Asigurări Sociale prin Scrisoarea nr. T434/21 din 19 martie 2021, prin care a prezentat modalitatea de calculare a cuantumului pensiei pentru limita de vârstă stabilită prin Decizia nr. 1477 din 08 noiembrie 2010, or nu este sens să diferențiezi coeficienții dacă nu există diferențe între acestea.

Reiterează că diferențele esențiale dintre coeficienți pot fi deduse și din prevederile pct. 4 al Hotărârii Guvernului nr. 328 din 19.03.2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat, în vigoare până la 24 martie 2017. Totodată reieșind din prevederile pct. 35 din Regulamentul enunțat, consideră că concluzia instanței de apel precum că la determinarea coeficientului Sm – era stabilit doar pentru 2 categorii de beneficiari: agricultori și alți beneficiari de pensie pentru limită de vârstă, nu are un suport juridic cu referire la norma materială, or este lesne de înțeles că sunt determinate două categorii anume pentru determinarea coeficientului K.

Susține recurenta că, potrivit anexei la modul de corectare a salariului mediu lunar, stabilit la fixarea și recalcularea pensiilor în cazul majorării mărimilor lor

minime, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 864 din 29.12.1992, datele statistice privind salariile medii pe țară pentru fiecare lună a anului în curs și din anii următori se aduc la cunoștința direcțiilor teritoriale de protecție socială de către ministerul muncii și protecției sociale în termen de cinci zile de la publicarea de către departamentul de stat pentru statistică a dării de seamă privind retribuirea muncii.

Astfel, reiterează certitudinea juridică bazată pe norma materială că, instanța de fond cât și Curtea de Apel Chișinău au interpretat eronat legea materială, or Hotărârea Guvernului nr. 864 din 29.12.1992 cu privire la perfecționarea modului de recalculare a pensiilor și Modul de corectare a salariului mediu lunar, stabilit la fixarea și recalcularea pensiilor în cazul majorării mărimilor lor minime, se referă la stabilirea K – coeficientul individual al pensionarului și sub nici o formă la coeficientul Sm – salariul mediu lunar pe țară, determinat pentru fiecare categorie de beneficiari pentru anul anterior anului de pensionare.

Interpretarea corespunzătoare și sistemică a normei materiale indică direct asupra faptului că, Scrisoarea nr. 01-400 din 19 martie 2010 a Ministerului muncii, protecției sociale și familiei prin care a comunicat Casei Naționale de Asigurări Sociale că, salariul mediu lunar al unui angajat din economia națională pentru anul 2009 a constituit 2 747,6 lei, dar în agricultură 1 468,9 lei, se referă la determinarea K – coeficientul individual al pensionarului.

Pe cale de consecință, coeficientului Sm – salariul mediu lunar pe țară, determinat pentru fiecare categorie de beneficiari pentru anul anterior anului de pensionare – la caz, constituie suma de 4 051,30 de lei determinat conform salariului mediu lunar al unui salariat din Activități anexe și Auxiliare de transport; activități ale agențiilor de turism în anul 2009.

Indică că, instanțele ierarhic inferioare nu au motivat sub nici o formă respingerea probei invocate de către Valeria Timotin și anume a Raportului de Expertiză nr. 10/20 din 21 decembrie 2020 efectuat de către Biroul Individual de Expertiză Judiciară „Ghimp Ina”, inclusiv a fost respins și demersul de audiere a expertului în cadrul ședinței de judecată, practică contrară principiilor unui proces echitabil garantat de Convenție prin art. 6, or expertul este o persoană cu competențe corespunzătoare, raportul său reprezintă în sine o probă, iar partea nu a primit un răspuns clar de ce acesta nu a fost luat în considerație în condițiile în care expertul nu a fost audiat iar toate demersurile de audiere au fost respinse fără o motivare clară.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că, prin Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 (în vigoare din 01 septembrie 2023), a fost modificat cadrul normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție, inclusiv Cartea a III-a „Procedura contenciosului administrativ”, Capitolul V „Procedura de recurs” din Codul administrativ, în special ce vizează prevederile cu privire la depunerea cererii de recurs, termenul depunerii, temeiurile recursului și procedura examinării acestuia. Totuși, art. XI alin. (3) din Legea nr.246 din 31 iulie 2023 (în vigoare din 01 septembrie 2023), prevede că recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Aceleași considerente se deduc și din interpretarea art. 195 din Codul administrativ în coroborare cu prevederile art. 3 alin. (3) din Codul de procedură civilă care stipulează că, procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară

conform prevederilor prezentului cod.

În conformitate cu art. 244 alin. (1) din Codul administrativ (în redacția legii până la modificările operate prin Legea nr. 246 din 31 iulie 2023, în vigoare din 01 septembrie 2023), hotărârile curții de apel ca instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs.

Conform art. 245 alin. (1) și (2) din Codul administrativ (în redacția legii până la modificările operate prin Legea nr. 246 din 31 iulie 2023, în vigoare din 01 septembrie 2023), recursul se depune la instanța de apel în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel, dacă legea nu stabilește un termen mai mic.

Motivarea recursului se prezintă Curții Supreme de Justiție în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel. Dacă se depune împreună cu cererea de recurs, motivarea recursului se depune la instanța de apel.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la data de 22 noiembrie 2022, iar la 01 decembrie 2022 Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Sclifos a depus cererea de recurs nemotivată (f.d. 103, 104-105).

Totodată, decizia motivată din 22 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău a fost notificată părților la proces la 14 martie 2023, fapt confirmat prin extrasul din poșta electronică, anexat la materialele cauzei (f.d. 167).

La data de 06 aprilie 2023, Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Sclifos a depus recursul motivat împotriva deciziei din 22 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău (f.d.168, 169-180).

Astfel, recursul depus de către Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Sclifos împotriva deciziei din 22 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău este în termen.

La 07 aprilie 2023, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa intimatei, copia recursului depus de către Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Sclifos cu înștiințarea despre posibilitatea depunerii referinței (f.d. 183), însă părțile la proces nu și-au valorificat dreptul său procedural și nu au depus referință.

Prin încheierea din 09 august 2023 a Curții Supreme de Justiție, recursul depus de către Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Sclifos a fost numit pentru examinare în complet de 5 judecători (f.d. 188).

După cum s-a menționat supra, prin Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 (în vigoare din 01 septembrie 2023), a fost modificat cadrul normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție, inclusiv Cartea a III-a „Procedura contenciosului administrativ”, Capitolul V „Procedura de recurs” din Codul administrativ.

Completul de judecată reține că, Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Sclifos a depus cererea de recurs inițială la 01 decembrie 2022, iar partea motivată la 06 aprilie 2023, în baza temeiurilor existente până la modificările operate prin Legea nr.246 din 31 iulie 2023 (în vigoare din 01 septembrie 2023).

Astfel, conform art. 247 din Codul administrativ, până la modificările operate prin Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 (în vigoare din 01 septembrie 2023), Curtea Supremă de Justiție examinează și soluționează recursul fără ședință de judecată. Dacă consideră necesar, Curtea Supremă de Justiție poate decide citarea participanților la proces.

În speță, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție nu a considerat oportun de a cita participanții la proces pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în recurs, deoarece criticele recurentei, au fost expuse cu suficientă claritate.

Studiind materialele dosarului, în raport cu argumentele invocate în recurs, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră recursul neîntemeiat și care urmează a fi respins, cu menținerea deciziei instanței de apel, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 248 alin. (1) lit. a) din Codul administrativ, în urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: respinge recursul și menține hotărârea și/sau decizia.

În conformitate cu art. 194 alin. (2) din Codul administrativ, în procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material.

Aplicabile litigiului sunt și prevederile art. 244 alin. (2) coroborat cu art. 231 alin. (2) din Codul administrativ, care reglementează că, pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva. Pentru procedura în apel se aplică corespunzător prevederile cap. II din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.

La acest capitol, se rețin și dispozițiile art. 22 alin. (1) coroborat cu art. 219 alin. (1) din Codul administrativ, care stipulează că, instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție notează că unul dintre principiile procedurii de contencios administrativ potrivit art. 36 din Codul administrativ, constituie principiul supremației dreptului, care prevede că instanța de judecată competentă să soluționeze acțiunile în contencios administrativ este obligată să respecte principiul supremației dreptului, în conformitate cu care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui sunt considerate valori supreme și sunt garantate de stat. Instanțele de judecată competente aplică principiul supremației dreptului cu luarea în considerare a jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului.

Conform jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului instanța de judecată, potrivit regulilor unui proces echitabil pornind de la aprecierea rolului determinant al concluziilor sale, are obligația să examineze efectiv problemele esențiale care îi sunt supuse aprecierii (cauza Hirro Balani c. Spaniei, nr.18064/91 din 09 decembrie 1994 §27).

Din materialele cauzei și a dosarului administrativ rezultă că, prin decizia privind acordarea pensiei a Casei Teritoriale de Asigurări Sociale sect.Centru nr. 147 din 08 noiembrie 2010, Valeria Timotin începând cu 27 august 2010, este beneficiară de pensie pentru limită de vârstă stabilită în cuantum de 2229,30 de lei (f.d. 12).

La 01 martie 2021 Valeria Timotin a înaintat cererea nr. T-434/21 privind recalcularea cuantumului pensiei prin mărirea acesteia de la suma de 2229,30 de lei la 2807,40 lei, începând cu 27 august 2010, inclusiv achitarea diferenței pensiei recalculate (f. 1-2, dosar administrativ).

La baza solicitării sale Valeria Timotin a prezentat raportul de expertiză nr. 10/20 din 21 decembrie 2020, executat de Biroul Individual de Expertiză Judiciară Ghimp Ina, potrivit căruia cuantumul pensiei pentru limită de vârstă ce urma a fi stabilit dnei

Valeria Timotin la data îndeplinirii condițiilor de pensionare constituia 2807,40 lei (f.d.16-40, f. 10-20, dosar administrativ).

Conform notei de informare din 09 februarie 2021 cu privire la indexarea și valorizarea pensiei pentru limită de vârstă care i-a fost stabilită dnei Valeria Timotin, prin decizia CTAS nr. 147 din 08 noiembrie 2010, în cuantum de 2229,30 lei, începând cu 27 august 2010 prezentată de expertul Ina Ghimp, modul de valorizare al pensiei pentru limită de vârstă stabilit beneficiarului, începând cu 27 august 2010, în cuantum de 2229,30 de lei, corespunde întru totul prevederilor legale. Concomitent, rezultatele obținute în urma examinărilor efectuate, atestă faptul că, în cazul în care cuantumul pensiei pentru limită de vârstă stabilit beneficiarului la data îndeplinirii condițiilor de pensionare ar constitui 2807,40 lei, mărimea pensiei în plată după valorizare ar fi mai mare cu 982,43 lei. (f. 30-34, dosar administrativ).

Prin răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. T-434/21 din 10 martie 2021, s-a menționat că, pensia dnei Timotin Valeria a fost calculată conform anexei 4 a Legii nr. 156/1998, fiindu-i prezentate formulele și calculele corespunzătoare (f.d. 41-43, f. 3-5, dosar administrativ)

La 21 mai 2021, Valeria Timotin și avocatul acesteia Gheorghe Sclifos a înaintat Casei Naționale de Asigurări Sociale cererea nr. T-1019/21, solicitând emiterea actului administrativ individual favorabil privind recalcularea cuantumului pensiei prin mărirea acesteia de la suma de 2229,30 de lei la suma de 2807,40 lei, începând cu 27 august 2010, inclusiv achitarea diferenței pensiei recalculate (f. 6-8, dosar administrativ).

Prin răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. T-1019/21 din 17 iunie 2021, a fost respinsă cererea de recalculare a cuantumului pensiei stabilite la 27 august 2010, menționând că pensia dnei Valeria Timotin a fost calculată în strictă conformitate cu prevederile legislației în vigoare și temei de a revedea cuantumul ei nu sunt (f.d. 48-49, f. 35-36, dosar administrativ).

La 15 iulie 2021 reprezentantul Valeriei Timotin, avocatul Gheorghe Sclifos, a înaintat cerere prealabilă nr. T-1369/21, solicitând anularea deciziei de refuz în recalcularea/reexaminarea dreptului la pensie, expusă prin răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. T-1019/21 din 17 iunie 2021 și emiterea deciziei privind recalcularea cuantumului pensiei prin mărirea acesteia de la suma de 2229,30 de lei la 2807,40 lei, începând cu 27 august 2010, inclusiv achitarea diferenței pensiei recalculate (f.d. 50-54, f. 38-40, dosar administrativ).

Prin răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. T-1369/21 din 29 iulie 2021 s-a respins cererea prealabilă ca fiind neîntemeiată, fiind informați despre posibilitatea de a-l contesta în termen de 30 de zile în instanța de contencios administrativ (f.d. 55-56, f. 44-45, dosar administrativ).

La 23 august 2021, Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Sclifos, a depus cerere de chemare în judecată în procedura contenciosului administrativ împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, solicitând anularea deciziei de refuz, expusă în scrisoarea nr. T-1019/21 din 17 iunie 2021; anularea deciziei de refuz, expusă în scrisoarea nr. T-1369/21 din 29 iulie 2021 și obligarea emiterii actului administrativ privind recalcularea cuantumului pensiei prin mărirea acesteia de la suma de 2 229,30 de lei la 2 807,40 lei la situația din 27 august 2010, cu achitarea diferenței pensiei recalculate în raport cu pensia primită pentru perioada anterioară începând cu

data de 27 august 2010 (f.d. 4-10).

Fiind investită cu judecarea cauzei în fond, Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani prin hotărârea din 27 aprilie 2022 a respins acțiunea depusă de Valeria Timotin, ca fiind neîntemeiată (f.d. 89, 96-104).

Curtea de Apel Chișinău judecând apelul declarat de Valeria Timotin, prin intermediul avocatului Gheorghe Sclifos, prin decizia din 22 noiembrie 2022 a apreciat ca fiind legală și întemeiată hotărârea primei instanțe, considerând necesar de a respinge apelul declarat și a menține hotărârea din 27 aprilie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani (f.d. 156, 157-161).

Această concluzie este considerată de către completul de judecată al Curții Supreme de Justiție întemeiată și urmează a fi menținută.

În continuare, completul de judecată notează că potrivit art. 53 alin. (1) al Legii privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14.10.1998 (în vigoare la momentul stabilirii pensiei), pensia pentru limită de vârstă se determină prin cumularea drepturilor la pensie din perioada anterioară și cea posterioară intrării în vigoare a prezentei legi. Formula de calcul a pensiei în aceste cazuri este redată în anexa nr. 4, parte integrantă a prezentei legi.

Conform anexei nr. 4 la Legea nr. 156/1998, (2) pensia pentru perioada anterioară intrării în vigoare a prezentei legi se calculează după următoarele formule 1) pentru lucrătorii din agricultură: $P_v = P_{m1} + 0,005 \times V_t \times S_m \times K$; 2) pentru alți beneficiari de pensii pentru limită de vârstă: $P_v = P_{m2} + 0,005 \times V_t \times S_m \times K$, în care: P_v – cuantumul pensiei; P_{m1} – mărimea minimă de calcul a pensiei pentru limită de vârstă pentru lucrătorii din agricultură; P_{m2} – mărimea minimă de calcul a pensiei pentru limită de vârstă pentru alți beneficiari ai acestei pensii; V_t – stagiul de cotizare realizat în întreaga perioadă a activare; S_m – salariul mediu lunar pe țară, determinat pentru fiecare categorie de beneficiari, pentru anul anterior anului de pensionare, iar în cazul stabilirii pensiei în perioada de la 1 ianuarie pînă la 31 martie inclusiv – salariul mediu lunar pe țară din care s-au plătit contribuțiile pentru anul anterior anului precedent anului de pensionare; K – coeficientul individual al pensionarului, calculat conform alin. (3).

Potrivit pct. 4 al Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat nr. 328 din 19.03.2008, în vigoare pînă la 24.03.2017, în cazul în care cuantumul pensiei pentru limită de vârstă se calculează pentru perioada anterioară intrării în vigoare a Legii privind pensiile, adică pînă la 1 ianuarie 1999, pentru calcularea cuantumului pensiei se ia în considerare venitul asigurat pentru oricare 60 de luni consecutive (îndiferent de durata întreruperii în muncă) din ultimii 15 ani de muncă înainte de intrarea în vigoare a Legii privind pensiile și se calculează cu aplicarea formulelor: b) pentru alți beneficiari de pensie pentru limită de vârstă: $P_v = 125 + 0,005 \times V_t \times S_m \times K$; în care: P_v – cuantumul pensiei calculate din venitul asigurat, realizat înainte de 1 ianuarie 1999; 110, 125 – suma fixă minimă garantată de stat, dacă se confirmă stagiul de cotizare complet. În cazul stagiului de cotizare incomplet, minimul garantat în sumă fixă se stabilește proporțional stagiului de cotizare confirmat; 0,005 – costul unui an de cotizare realizat înainte de 1 ianuarie 1999; S_m – salariul mediu lunar pe țară, determinat pentru fiecare categorie de beneficiari pentru anul anterior anului de pensionare, iar în cazul stabilirii pensiei în perioada de la 1 ianuarie pînă la 31 martie inclusiv – salariul mediu lunar pe

țară din care s-au plătit contribuțiile pentru anul anterior anului precedent anului de pensionare; V_t – stagiul de cotizare total realizat în întreaga perioadă de activitate, exprimat în ani, cu o precizie de pînă la o unitate după virgulă; K – coeficientul individual al pensionarului, determinat în modul prevăzut la punctul 35 din prezentul Regulament.

Conform pct. 34-37 din Regulamentul enunțat, venitul asigurat aplicat la calcularea pensiei, realizat anterior intrării în vigoare a Legii privind pensiile (înainte de 1 ianuarie 1999), este venitul asigurat (salariul), actualizat prin intermediul coeficientului individual al pensionarului, în formulele de calcul, în care venitul asigurat are semnificația $S_m \times K$. La determinarea coeficientului individual (K) se ia în considerare venitul asigurat real, acumulat anterior datei de 1 ianuarie 1999.

Coeficientul individual al pensionarului reprezintă raportul dintre suma salariului pentru oricare 60 de luni consecutive (indiferent de durata întreruperii în muncă), din ultimii 15 ani de muncă anteriori intrării în vigoare a Legii privind pensiile, și suma salariului mediu pe țară pentru aceeași perioadă și se ia în calcul mărimea lui ce nu depășește 5,0. Mărimile salariului mediu lunar pe țară, în economia națională și în agricultură, aplicate la calcularea coeficientului individual al pensionarului, se expun în anexa la prezentul Regulament. În cazul în care perioada din care urmează a fi determinat coeficientul individual al pensionarului este mai mică de 60 de luni de cotizare, coeficientul individual se determină reieșind din timpul real lucrat și se ia în calcul în mărimea ce nu depășește 2,0. Coeficientul individual se determină cu o precizie de pînă la 5 unități după virgulă.

În venitul asigurat, realizat anterior datei implementării evidenței individuale, se includ toate tipurile de remunerare a muncii, premiile și alte plăți asigurate, din care s-au plătit contribuțiile de asigurări sociale de stat, inclusiv toate tipurile de remunerare a muncii colhoznicilor în gospodăriile colective, plata în natură.

Toate tipurile de remunerare a muncii, premiile și alte plăți asigurate din care au fost achitate contribuțiile de asigurări sociale de stat, care urmează a fi incluse în venitul asigurat pentru calcularea pensiei, se iau în considerare indiferent de numărul lor, dacă sînt plătite pentru perioada ce se ia în calcul. La calcularea pensiei se iau în considerare sumele recalculat ale salariului, în conformitate cu legislația privind salarizarea, pentru perioada anticipată stabilirii pensiei

Potrivit anexei la modul de corectare a salariului mediu lunar, stabilit la fixarea și recalcularea pensiilor în cazul majorării mărimilor lor minime, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 864 din 29.12.1992, datele statistice privind salariile medii pe țară pentru fiecare lună a anului în curs și din anii următori se aduc la cunoștința direcțiilor teritoriale de protecție socială de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale în termen de cinci zile de la publicarea de către Departamentul de Stat pentru Statistică a dării de seamă privind retribuirea muncii.

La caz, potrivit scrisorii nr. 01-400 din 19 martie 2010, Ministerul muncii, protecției sociale și familiei a comunicat Casei Naționale de Asigurări Sociale că, salariul mediu lunar al unui angajat din economia națională pentru anul 2009 a constituit 2747,6 de lei, dar în agricultură 1468,9 de lei (f.d. 50, f. 37, dosar administrativ).

Prin urmare, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție, constată că instanța de apel corect a respins ca neîntemeiate alegațiile recurente precum că,

potrivit Raportului de expertiză nr. 10/20 din 21 decembrie 2020, cuantumul pentru limită de vârstă care urma a fi stabilit Valeriei Timotin la data îndeplinirii condițiilor de pensionare, constituie 2807,40 lei. Or, potrivit pct. 4 al Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a pensiilor de asigurări sociale de stat nr. 328 din 19.03.2008, în vigoare până la 24.03.2017 și anexei nr. 4 pct. (2) la Legea nr. 156/1998, pensia pentru perioada anterioară intrării în vigoare a prezentei legi se calculează după următoarele formule: 2) pentru alți beneficiari de pensii pentru limită de vârstă: $P_v = P_m^2 + 0,005 \times V_t \times S_m \times K$, în care: S_m – salariul mediu lunar pe țară, determinat pentru fiecare categorie de beneficiari, pentru anul anterior anului de pensionare, iar în cazul stabilirii pensiei în perioada de la 1 ianuarie pînă la 31 martie inclusiv – salariul mediu lunar pe țară din care s-au plătit contribuțiile pentru anul anterior anului precedent anului de pensionare.

Subsidiar, conform anexei la modul de corectare a salariului mediu lunar, stabilit la fixarea și recalcularea pensiilor în cazul majorării mărimilor lor minime, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 864 din 29.12.1992, datele statistice privind salariile medii pe țară pentru fiecare lună a anului în curs și din anii următori se aduc la cunoștința direcțiilor teritoriale de protecție socială de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale în termen de cinci zile de la publicarea de către Departamentul de Stat pentru Statistică a dării de seamă privind retribuirea muncii.

Prin urmare, instanța de recurs conchide că, pensia pentru limită de vârstă a Valeriei Timotin, începând cu 27 august 2010 a fost calculată în mărime de 2229,30 lei lunar în strictă conformitate cu prevederile legislației de pensionare aplicate unitar la stabilirea și calcularea pensiilor, nefiind stabilite careva circumstanțe care ar constitui temei de a revizui cuantumul calculat.

Or, instanța relevă cu certitudine că mărimile salariului mediu lunar pe țară se regăsesc și în anexa nr. 3 al Regulamentului privind modalitatea de calculare a pensiilor și modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 165/2017, în corespundere cu care sunt determinați coeficienții de valorizare a venitului asigurat utilizați la valorizarea venitului asigurat pentru calcularea pensiei.

În context, Completul de judecată specifică că, S_m – salariul mediu lunar pe țară, determinat pentru fiecare categorie de beneficiari, pentru anul anterior anului de pensionare – 2009 constituie 2747,60 lei, fapt indicat atât în scrisoarea Ministerul muncii, protecției sociale și familiei nr. 01-400 din 19 martie 2010, cât și potrivit anexei nr. 3 al Regulamentului privind modalitatea de calculare a pensiilor și modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 165/2017.

Potrivit anexei nr. 4 la Legea nr. 156/1998, (2) pensia pentru perioada anterioară intrării în vigoare a prezentei legi se calculează după următoarele formule: 1) pentru lucrătorii din agricultură; 2) pentru alți beneficiari de pensii pentru limită de vârstă.

La caz, potrivit Legii nr. 156/1998 instanța relevă că, la data stabilirii pensiei Valeriei Timotin, salariul mediu lunar pe țară era stabilit doar pentru două categorii de beneficiari: agricultori și alți beneficiari de pensie pentru limită de vârstă, și nu pentru fiecare domeniu de activitate în parte, fapt ce reiese și din scrisoarea Ministerului muncii, protecției sociale și familiei nr. 01-400 din 19 martie 2010.

Completul de judecată, reține și răspunsul nr. T-434/21 din 10 martie 2021 și nr. T-1019/21 din 17 iunie 2021, prin care Casa Națională de Asigurări Sociale a informat că cererea de reexaminare a pensiei pentru stagiul de cotizare realizat după stabilirea pensiei, depusă în formă electronică la 25 februarie 2021, pensia dnei Timotin Valeria a fost reexaminată conform formulelor de calcul în vigoare de la 01 aprilie 2017 pe baza venitului mediul lunar asigurat valorizat de 33 930,68 de lei, luând în considerare stagiul total de cotizare de 47,7 ani, cuantumul căreia constituie după indexare de la 01 aprilie 2021– 22 699,61 lei lunar, legitim (f. 3-5, 35-36, dosar administrativ).

Corespunzător, instanța de apel corect a dedus că în condițiile speței, acțiunea depusă de Valeria Timotin este neîntemeiată, urmând a fi respinsă, pensia pentru limită de vârstă a recurente, începând cu 27 august 2010 a fost calculată în mărime de 2229,30 lei lunar în strictă conformitate cu prevederile legislației de pensionare aplicate unitar la stabilirea și calcularea pensiilor, nefiind stabilite careva circumstanțe care ar constitui temei de a revizui cuantumul calculat.

În conjunctura dată, instanța de recurs menționează că nu poate fi reținut Raportul de expertiză nr. 10/20 din 21 decembrie 2020, prezentat de către Valeria Timotin drept temei de recalculare a cuantumului pensiei, acesta fiind irelevant cazului, or legislația prevede modalitatea și procedura strictă de stabilire și calculare a pensiilor solicitanților.

Așa fiind, completul de judecată consideră soluția instanței de apel, ca fiind legală și întemeiată, nefiind constatate careva încălcări la examinarea cauzei în ordine de apel, iar criticile formulate de către recurentă în susținerea netemeinicii deciziei contestate sunt apreciate ca fiind nefondate.

Completul de judecată consideră necesar să menționeze că nu va formula un răspuns detaliat pentru fiecare argument al recurente, ci va analiza doar motivele decisive pentru soluționarea prezentei cauze (a se vedea cauza Garda Ruiz vs Spania (Marea Cameră), 21 ianuarie 1999, parag. 26; Moreira Ferreira vs Portugalia (nr. 2) (Marea Cameră); 11 iulie 2017, parag. 84, 98).

În baza acestor considerații, se constată că alte susțineri ale recurente nu constituie temei de admitere a recursului, deoarece se combat cu cele invocate mai sus și se axează asupra circumstanțelor, care au fost constatate și elucidate pe deplin de către instanța de apel, având la bază cumulumul de probe apreciate cu respectarea normelor de drept material și procedural.

În context, instanța de recurs menționează, că argumentele recursului, coincid cu argumentele Valeriei Timotin indicate în cererea de chemare în judecată, cât și cererea de apel, cărora atât instanța de fond, cât și instanța de apel le-a dat o apreciere corespunzătoare.

În conexiunea celor relatate, instanța de recurs, prin prisma jurisprudenței CEDO și anume cauza Rebai și alții contra Franței din 25 februarie 1995, nr.26561/1995, unde Curtea a menționat că „... art. 6 § 1 al Convenției, nu impune motivarea în detaliu a unei decizii prin care o instanță de recurs, întemeindu-se pe dispoziții legale specifice, respinge recursul declarat împotriva sentinței pronunțate de o instanță inferioară, ca fiind lipsit de șanse de succes”, consideră necesar de a respinge și restul argumentelor invocate în recurs, cu atât mai mult, că acestea nu denotă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei recurate.

Din considerentele menționate și având în vedere faptul că instanța de apel a elucidat pe deplin circumstanțele cauzei, a aplicat corect normele de drept material, decizia instanței de apel este întemeiată și legală, iar criticele formulate în recurs sunt nejustificate, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a respinge recursul și a menține decizia instanței de apel.

În conformitate cu art. 248 alin. (1) lit. a) din Codul administrativ, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e :

Se respinge recursul declarat de Valeria Timotin, reprezentată de avocatul Gheorghe Sclifos.

Se menține decizia 22 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, în cauza de contencios administrativ, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Valeria Timotin împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil.

Decizia este irevocabilă.

Președinte, judecător

Stela Procopciuc

judecători

Diana Stănilă

Mariana Ursachi

Oxana Parfeni

Ion Malanciuc